

3. Павленко В. Херсонський інститут народної освіти у справі «Спілки визволення України» у 20-ті – на початку 30-х років ХХ століття (до 100-річчя Херсонського державного університету). *Scriptorium nostrum*. 2017. № 1(7). С. 122–151.

4. Павленко В.Я. Інтелігенція Херсонщини у справі «Спілки визволення України». Джерелознавчий аспект проблеми (20-і – 30-і роки ХХ ст.). *Scriptorium nostrum*. 2016. № 3. С. 105–126.

5. Реабілітовані історією. Херсонська область. Херсон : Наддніпр. правда, 2005. 501 с.

6. Сліпущенко С. М. Репресивно-каральна політика радянської влади проти науково-педагогічної інтелігенції Півдня України в 1930-х роках. *Історичні науки*. 2013. №3. С. 123–126.

7. Ушкаренко В., Мартинова Т. Херсонський державний аграрний університет: історичний нарис. Херсон : Айлант, 1999. 180 с.

8. Цибуленко Л. Чернявський у суспільно-культурницькому житті Херсонщини. *Scriptorium nostrum*. 2014. № 1. С. 198–209.

9. Шитюк М. Масові репресії на території Миколаївщини (30-ті рр. ХХ ст.). *Український історичний журнал*. 1998. № 1. С. 94–98.

УДК 93

Софія МОСІНА,

здобувачка 3 курсу спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.03

Історія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ,

науковий керівник: Черемісін О., д.іст.н., професор

ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛІСТИКИ В ІСТОРІОГРАФІЇ УКРАЇНИ ТА СВІТОВІЙ ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ

Анотація: Так як регіоналістика являє собою міждисциплінарну науку, то вона також має проблеми під час її вивчення. Так вивчаючи регіоналістику в Україні можна побачити проблему поділу України на «дві України» або побачити різне культурне та побутове життя населення в

різних частинах країни. Разом із Україною проблема виникає і в інших країнах, таких як Турція, яка є мусульманською країною і протягом своєї історії мала свої проблеми відносин із християнами, які залишилися після завоювання Османською імперією Константинополя.

Ключові слова: *регіоналістика, регіон, сепаратизм, суспільство, культура, релігія*

Вступ. Історична наука взаємодіє не тільки із писемними джерелами минулого, а також вона пов'язана із місцем та територією. І не всі історики розуміють, що історія має бути територіальною. Коли чуєш слово історія то відразу починаєш розуміти її як «час», тому звісно саме його ставлять на перше місце у вивченні історичної науки, а ось «простір» вже іде на другий план. Тобто спочатку спостерігається парадигма «час - простір», яка задає фундамент історії. Але з часом ця концепція почала змінюватися. На історію намагалися подивитися з іншого боку, а саме те, що вона приборкує, формує простір, а звісно із цим змінювати «час – простір» на «простір – час».

Така інтеграція наук існувала завжди, і зараз вона не є виключенням. Тому з часом, коли виникає процес інтеграції наук, починають виникати нові наукові напрямки. І виникали вони не тільки як спеціалізовані сфери дисциплін, а в ХХ ст. почали ще отримувати міждисциплінарний науковий напрямок. Так виникає напрямок, який вивчає регіони – регіоналістика. Цей напрям з'явився унаслідок взаємозв'язку географії, культурології, історії, соціології та інших дисциплін, які, на перший погляд, дуже віддалені один від одної. І органічною частиною регіоналістики – є історична регіоналістика. Вона являє собою погляд, не тільки на історію певних регіонів, а й на сферу існування суспільства на окремій місцевості, протягом певного часу. Багато науковців зверталися до минулого свого краю, щоб дізнатися про нього більш або отримати відповіді на актуальні питання [2].

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ РЕГІОНАЛІСТИКИ В УКРАЇНІ

Новий регіональний курс наукового пізнання дає змогу вивчати певні регіони, роль їх розвитку в історичному процесі, національну культуру, та і зовсім зрозуміти його історичну унікальність, економічне та політичне становище в країні. Регіон починає осмислюватися як соціокультурна спільнота з певними історично сформованими цінностями, і для їх повне осмислення можливе лише на основі повноцінного вивчення специфічної аури кожного регіону окремо [3]. Сам регіональний фактор в історії України був досить стійкий та потужний, саме тому викликав у науковців інтерес. Українське суспільство в процесі історії склалося з різних сегментів, частин, в тому числі і територіально. Наприклад історик В. Липинський визначає, що можлива причина регіональної різноманітності в географічному становищі самої України, яку протягом декількох століть ділили руховим кордоном між Заходом та Сходом. Внаслідок чого в українському суспільстві виникли значні культурні різниці. Хоча сам Липинський розглядає цю різницю в рамках одного цілого.

А ось інший науковець В. Дергачов дає іншу причину регіональної різноманітності. Важ описує, що Україна відноситься до типових рубіжних держав, яка знаходилася в межах трьох великих геополітичних, соціокультурний та історичних просторів: західноєвропейський, східноєвропейський та середземноморський. Саме тому сформувалися три «плити» культур, що сьогодні ототожнюються із Західною, Східною та Південною частинами України. Кожну з цих частин країн він характеризує знаходження в певній плиті, яка формувала ідентичність краю. Так, «південну плиту» він характеризує як місце, яке понад дві тисячі років знаходилася і середземноморському просторі, що сприяло на її формування яскравих особливостей та стійких територій [5].

О. Удода у своєму баченні бачить, що сучасна українська історіографія України базується на розумінні держави як територіально-політичного організму. Він вважає, що Україна має у своєму складі регіони, які різняться між собою як історією, так і культурою, мовою,

економікою та навіть політичними поглядами. І ця особливість, як зазначає Удода, починає проявлятися як проблема у 2013-2015 рр. де поділ України зумовлений не тільки етнічним складом, а й особливостями економічного розвитку. І тут подолання проблем вбачається у розвитку проблемної історіографії кожного регіону як синтез проблемних підходів. Наприклад, європейський історик Карл Шльогеля описує, що раніше, до подій 2013-2015 рр. він і не помічав різноманітність України, вона для нього залишалася в тіні Радянського Союзу. Але після цих подій він по іншому глянув на країну.

Тому як відзначають В. Смолій та Л. Якубова, що вже потрібно шукати нові способи, нову мову, для того щоб відобразити реальну суть ментального протистояння «двох Україн». Як вони виокремлюють, то вирішувати цю проблему потрібно пам'ятаючи не відмінність «двох Україн» у вигляді мов або національно-культурних матриць, а власне занедбані соціально-економічні проблеми, які виникають в регіонах [2].

Верменич у своїй статі «Історична регіоналістика: нові парадигмальні орієнтири» зазначає, що кардинальне переосмислення місця й ролі територіальності у житті людей, тягне за собою новації, які змінюють обличчя як теоретичної, так і історичної регіоналістики. Одним із таких новацій, автор зазначає активізацію сепаратистських рухів, які викликають багато тенденцій, і відбувається активний процес позичання регіоналістикою психологічних підходів у соціумі. Відбувається відтворення матрицею цілісності, тобто відтворення того, що або справді було, або надумано якоюсь стороною, що таке колись було. Саме тому перебуваючи у такому психологічному підході, людина або соціум починає діяти неусвідомлено, або автоматично, відповідно до закладених у цьому підході смислів, які і є потрібними.

Сепаратизм – найрадикальніша форма націоналізму, яка формується на міфологізованому уявленні про державну незалежність, бо вона є важливою для кожної етнічної спільноти. Але через соціум можна

зруйнувати цілісність держави, але збудувати з уламків життя соціуму. Наприклад, Снайдер пише, що сепаратизм – принцип та діяльність, для виходу із централізованого державного організму. Він зазначає, що велику роль тут грає визвольна риторика, яка доводить до визначення легітимності існуючого державного утворення. І так, як сепаратистські рухи завжди не в законах, вони переадресовують до моралі, а як тільки цей рух визначається нелегітимним, то його опоненти постають в ореолі борців за справедливість.

ВИНИКНЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИВЧЕННЯ РЕГІОНАЛІСТИКИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА ТУРЕЧЧИНИ

Одним із прикладів сепаратистського настрою можна назвати анексію Криму. Такі настрої можуть розростатися до такої мари, що анексія може відбутися «без єдиного пострілу». І такі сучасні засоби комунікації можуть ізолювати від зовнішніх впливів території спочатку як «боротьба за незалежність», а потім імітувати до «загальнонародної» підтримки входження цієї території до складу іншої [3].

Але як зазначає Турченко, сепаратистські рухи в Україні почали діяти ще з 90-х років, коли російський політикум поставив питання про вихід Крим зі складу України. А головною ідеєю вони ставили «віковичний» зв'язок Криму з Росією і про відсутність якихось стосунків його з Україною. Також в Донбасу, Харківщині та Запоріжжі теж намагалися відбудувати ідею створення протистояння «жовто-блакитній» експансії зі Заходу. Але ці рухи не мали якоїсь підтримки серед населення, бо за референдумом 1 грудня 1991 року переважна більшість українського населення проголосувала за незалежність України.

Однак, спроби спекуляції на різних регіонах України, на цьому не припинилися. Протиставлення Заходу та Сходу України відбулися у 2004 році, де виборча компанія кандидата в Президенти України В. Януковича, почала використовувати це для реалізації своїх ідей. Разом із фальсифікацією результатів виборів, відбулися масові протести, що

перетворилося у «Помаранчеву революцію». Ці події черговий раз підкреслили існування лрсить глибоких відмінностей між різними регіонами України і посили інтерес у суспільства, а також вчених, зокрема істориків, до вивчення проблем регіонів [5].

В ХХ ст. активно проходили процеси регіоналізації, більшість територій Західної України були поділені на чітко визначені регіони. Саме тому регіоналізація стала основним питанням в таких країнах як Іспанія, Франція, Італія, Бельгія та Німеччина. Ці країни першими розпочали створення середнього рівня управління і по праву вважаються регіональними. Деякі країни Європи визначають єдність та неподільність держави, але є інші принципи – децентралізації, автономії тощо. І от в федеративних державах, поруч із цими принципами, приділяється велика увага до відносинам федерації та самою федерацією.

Наприклад перетворення Німеччини після Другої світової війни у федеративну державу розглядається з різних сторін: зі одної сторони – механізм запобігання можливого відродженню націоналізму, з іншої – зміцнення демократії в новій німецькій державі. А ось Бельгія стала федеративною державою просто уникаючи розподілу на дві частини – Фландрію та Валлонію. Однак Бельгія та Російська федерація показали, що федералізація не стала ефективним механізмом розв'язання проблем – сепаратизму. Бельгія так і не змогла позбутися проблем, заради яких і була здійснена трансформація, і на сьогодні її хочуть перетворити на конфедерацію. Також Іспанія, хоча і є найбільш децентралізованою державою у Європі, вона не змогла зняти проблему сепаратизму [4].

Також можна зазначити про інші країни, наприклад Туреччина. Вона володіє різноманітними природними умовами та ресурсами. Але вона має політичну та соціально-економічну нестабільність. Бо в історії, під пануванням Османської імперії основним релігійним групам було дозволено створювати власні громади, кожна з яких зберігала власні релігійні закони, традиції та мову під загальним захистом султанів. Як

зазначив Мустафа Пекак, після захоплення Стамбулу (колись Константинополь) відбулось викреслення Візантійської імперії, а разом із цим зміна життя християн, яким пізніше довелося жити під владою Османської імперії, і це є важливе дослідження, а саме: які відбулися зміни в християнському житті після переходу до мусульманської імперії. Звісно християнам було надано право вільно віросповідувати свою релігію, ховати, одружуватися тощо. Також це стосувалося й єврейських католиків.

Як було відомо репресії проти християнської релігії були рідкістю – іноді руйнували, або не можна було будувати нові церкви (В Анатолії з 1453 р. – кінець XVIII ст. нема свідчень побудованих нових християнських споруд). Але після XVIII ст. християни почали намагатися будувати церкви. І через скрутне політичне становище Османської імперії спричинило втручання західних країн до імперії. Після Кучюк-Кайнарджинського договору укладеного 1774 році, росіяни почали брати на себе захист православного народу, який проживав на османських територіях. Но не тільки Російська імперія почала виступати у захист жителів своєї релігії, а й країни Європи. Звідси почався опікунське ставлення інших країн до своїх «підданих». Культура, мова та інші важливі складові частини кожної країни почали проникати у середину імперії. До того ж немусульмани почали отримувати нові права та привілеї. Немусульман почали призначати як перекладачів в іноземних посольствах, що надавало їм перевагу у торгівлі, а значить і прибуток грошей. Через торгові відносини з Європою вони стали, як зазначає сам автор Пекак, проявляти сепаратистську діяльність. Через торгівлю вони могли мати достатню кількість грошей для будівництва великих і дорогих церков. Які пізніше влада намагалася зруйнувати. Це все будівництво, яке виходило за межі потреб немусульман, є ситуацією, яку можна пояснити соціально-психологічними причинами. Саме тому питання відношення мусульманських країн до християнської віри задає своїх проблем під час вивчення регіоналістики, бо все ж таки вплив християнства є [1].

Як висновок, вивчення регіоналістики має проблеми, як і будь-яка інша міждисциплінарна або дисциплінарна наука. Вони в країнах виникають на різних історичних умовах. В Україні головною проблемою вивчення регіоналістики в історіографії є поділ країни на декілька частин за культурною та побутовою ознакою, що власне використовувалося Росією для нав'язування її зв'язка із Кримом та східно-південною частиною України, а ось західна частина, то нав'язування західних країн. Це, як визначають деякі історики, прояв сепаратизму. Але проблеми вивчення є в країнах Бельгії або в самій Росії, які намагалися побороти сепаратизм перетворюючи державний устрій на федерацію. Також Османська імперія яка мала свої проблеми у вивченні регіоналістики. Сама пособі протягом історії вона була мусульманською країною, а після завоювання Константинополя, який був центром християнства, вона не подавила присутність немусульман, що викликало певні проблеми про їх присутність у країні, а пізніше і вплив інших країн, які «захищали» свою релігію в інших.

Список використаних джерел

1. M. Sacit PEKAK «*Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi: Kappadokia bölgesi Osmanlı dönemi kiliseleri: Örnekler, sorunlar, öneriler*» – 2009. – 26. – Sayı 2. – 249 – 277.
2. Верменич Я. «*Історична регіоналістика VS краєзнавство: маркери дослідження мереж соціальної взаємодії в часі та просторі*» / Я. Верменич // Краєзнавство. - 2018. - № 3. - С. 4
3. Верменич Я. В. «*Історична регіоналістика: нові парадигмальні орієнтири*» / Я. В. Верменич // Український історичний журнал. - 2016. - № 2. - С. 138
4. Звіздай О. «*Проблематика регіоналізації в країнах Східної та Західної Європи*» // *Evropský politický a právní diskurz*. - 2017. - Sv. 4, Vyd. 3. - С. 56-62.

5. Турченко Г.Ф. «ІСТОРИЧНА РЕГІОНАЛІСТИКА І КРАЄЗНАВСТВО В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ (ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ АСПЕКТ)» / Турченко Г.Ф. // Краєзнавство. - 2006. - 1. - С. 50-57.

УДК 94 (447)

Валерія МОШЕНСЬКА, здобувачка 4 курсу спеціальності 032 Історія та археологія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Бойков О., к.іст.н., доцент

РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ХХ СТ.

***Анотація.** У даній статті проаналізовано важливе значення музичного мистецтва у процесі формування культурної ідентичності України ХХ століття.*

***Ключові слова:** музична культура, українська музика, стилізація, концерт, композитори.*

Актуальність проведення дослідження полягає у вивченні потенціалу творчості у музичній сфері на території України. Аналіз українського музичного фольклору, що характеризується різноманітністю та багатством, визначається як головний напрямок цього дослідження. Надзвичайно значна кількість документованих українських народних пісень послужить основою для подальшого розгляду та аналізу цього ключового елемента української музичної культури.

У кінці ХІХ - на початку ХХ століття в Україні політичні події та соціальні зміни мали важливий вплив на розвиток культурної сфери, включаючи музичне мистецтво. Принципи особистісної свободи та розширення прав стали визначальними [1, с 98].

У першій половині ХХ століття відбувалося багато важливих історичних подій, таких як революції, конфлікти, голод та соціальні